

SYLWAN

SERIA B. — ARTYKUŁY... i SPRAWY TOWARZYSTWA.

Rocznik LVI

Marzec — Kwiecień 1938

Nr 3—4

INŻ. KONRAD CZYRSKI

Organizacja leśnictwa w Izbach Rolniczych i Wydziałach Powiatowych.

Wojna, która spowodowała tyle zmian i powikłań w gospodarce światowej, zmieniła również zapatrywania na znaczenie lasów dla gospodarki danego kraju i jego obronności, powodując powszechny wzrost zainteresowania się lasami i ich gospodarką.

Panujący przed wojną liberalizm w ustawodawstwie leśnym po wojnie ustąpił prawie wszędzie wzmożonej ingerencji Państwa, szczególnie w tych krajach, w których zniszczenia wojenne i powojenne lasów były znaczniejsze. Do takich należy również Polska.

Jak wiadomo, obszar lasów w Polsce wynosi obecnie 8,5000.000 *ha*. Cała ta powierzchnia leśna dzieli się, ogółem biorąc, na trzy typy własności: 1) własność państwową (37⁰/₁₀₀); 2) większą i średnią własność; są to obiekty ponad 30 względnie 50 *ha* (49⁰/₁₀₀); i 3) mniejszą własność; są to obiekty mniejsze od 30 wzgl. 50 *ha* (14⁰/₁₀₀). Do tego typu własności zaliczyć należy również lasy, stanowiące własność gromad i gmin wiejskich.

Z tych trzech kategorii jedynie pierwsza tj. lasy państwowe posiadają unormowaną organizację administracyjną. Dwie pozostałe tj. lasy prywatne większej i drobnej własności oraz lasy gromadzkie i gminne znajdują się ciągle w stadium zmian tak co do powierzchni, jak i organizacji ich zagospodarowania. Nadzór Państwa nad gospodarką w lasach prywatnych, których obszar wynosi około 5,300.000 *ha*, jest dokonywany przez bardzo szczupły personel ochrony lasów (około 110 osób), tak, że zarówno czuwanie nad przestrzeganiem obowiązujących przepisów, jako też przeprowadzenie akcji zalesiania nieużytków jest bardzo utrudnione.

Nie ulega wątpliwości, że pozostawienie lasów prywatnych bez należytej opieki, a ich gospodarki bez wystarczającego nadzoru nie może mieć miejsca, ze względu na znaczenie racjonalnej gospodarki leśnej dla kraju.

1959 K 64

G. 2584

Polityka, w stosunku do tych lasów, może pójść trzema drogami. Pierwsza droga — to dalsza ingerencja Państwa w gospodarke lasów prywatnych, oraz całkowite zajęcie się przez administrację państwową akcją zalesiania nieużytków.

Druga droga — to powierzenie wszystkich lub większości funkcji, spełnianych przez Państwo, dobrowolnym instytucjom i związkom prywatnym, oraz organizacjom społecznym. Trzecia droga to przekazanie przez Państwo samorządowi gospodarczemu i terytorialnemu tych funkcji, które w obecnym stanie rzeczy samorzady te wykonywać powinny.

Pierwsza droga wymagałaby zwiększenia personelu ochrony lasów o jakie 200%, dalej przeznaczenia w budżecie państwowym stałych i znacznych kredytów na zalesianie nieużytków i prowadziłaby do zupełnego wyeliminowania pierwiastka społecznego, a w konsekwencji do daleko idącej etatyzacji w tej dziedzinie życia gospodarczego. Druga droga, najbardziej liberalna, nie może mieć w naszych warunkach zastosowania, gdyż nie ma w Polsce takich organizacji rolniczych, czy też leśnych, lub stowarzyszeń, czy instytucji, którym by można bez obawy o przyszłość naszych lasów przekazać większość funkcji Państwa w tej dziedzinie. Istniejące związki właścicieli lasów, obejmujące tylko pewne grupy właścicieli i organizacje rolnicze, podlegające częstej reorganizacji, zadaniom tym sprostać by nie mogły. Pozostaje więc dla nas jedynie trzecia droga tj. przekazanie części funkcji Państwa w dziedzinie opieki nad leśnictwem samorządowi terytorialnemu i gospodarczemu tj. wydziałom powiatowym i izbom rolniczym.

W tym też kierunku już od kilku lat idzie nasza polityka leśna, dostosowując do tego kierunku stopniowo ustawodawstwo leśne.

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z dnia 22 marca 1928 roku o izbach rolniczych ustaliło, że do zakresu działania tych izb między innymi należy organizowanie gospodarki w lasach, nie stanowiących własności Państwa i zalesianie nieużytków (art. 11). Wydana zaś w lipcu 1936 roku ustawa o zalesianiu niektórych nieużytków powierza prowadzenie całej akcji zalesieniowej wydziałom powiatowym i przewiduje możliwość przekazania fachowego kierownictwa tymi pracami izbom rolniczym.

Wreszcie wniesiona już przez Rząd do ciał ustawodawczych i rozpatrywana obecnie w Sejmie nowela do rozporządzenia o ochronie lasów, nie stanowiących własności Państwa, przewiduje w art. 29 ust. 3, powołanie izb rolniczych i związków samorządu terytorialnego do wykonywania pewnych zadań w zakresie leśnictwa i zalesiania nieużytków, pozostawiając ustalenie zakresu działania tych instytucji rozporządzeniu wykonawczemu Ministra Roln. i Reform Rolnych.

Wymienione podstawy prawne przewidują, jak widzimy, objęcie w najbliższym już czasie przez izby rolnicze i powiatowe związki samorządowe części funkcji, spełnianych dotychczas przez aparat państwowy.

Musimy więc postawić sobie pytanie, czy nasz samorząd terytorialny i gospodarczy jest należycie przygotowany do zajęcia się sprawami leśnymi w zakresie, jaki ma mu być powierzony.

Otóż — zdaniem moim — trzeba stwierdzić bez ogródek, że w tej chwili nie jest on jeszcze do tego przygotowany, a to głównie dlatego, że tak w samorządzie terytorialnym, jak i gospodarczym nie ma dostatecznego zrozumienia dla ważności sprawy leśnej, a często spotkać się można nawet z niechętnym stosunkiem do tej sprawy lub z niewłaściwym jej nastawieniem.

Inspektoraty leśnictwa posiada zaledwie 6 izb rolniczych a instruktorzy leśnictwa (powiatowi leśnicy) istnieją tylko w województwach południowych, oraz od kilku lat w województwie warszawskim, a od roku także w kieleckim i to w niewystarczającej ilości. Ale i tam, gdzie inspektoraty i instruktorzy obecnie istnieją, etaty te zostały utworzone dzięki naciskowi wyższych władz administracyjnych, a dalsze ich istnienie zależne jest od ustosunkowania się do spraw leśnych danego wojewody i powiedzmy otwarcie konieczność ich tworzenia lub utrzymania rzadko jest doceniana przez władze samorządowe, a w budżetach tych władz traktowana jako zło konieczne.

Najniższą komórką organizacyjną samorządową, powołaną do pracy w dziedzinie leśnictwa w terenie, powinna być gmina. Do zadań gminy należy opieka nad gospodarką w lasach gromadzkich, gminnych i wspólnych, pomoc w zagospodarowaniu drobnych lasów włościańskich w zakresie zalesiania nieużytków, wykonywanie czynności przewidzianych w instrukcji Ministerstwa Rolnictwa i Reform Rolnych do ustawy o zalesianiu niektórych nieużytków. Zagospodarowanie lasów gromadzkich, gminnych i wspólnych, które przeważnie istnieją w województwach południowych, wykonywane jest przez gminy w ramach przepisów gospodarki samorządowej. Akcja zalesiania nieużytków wymaga poza wykonaniem pewnych zleconych czynności przez kancelarię gminy, również podejścia społecznego do tej sprawy. To też uważam za konieczne stworzenie w każdej gminie, na terenie której znajduje się większa powierzchnia nieużytków i lasów drobnej własności, lub też lasów gromadzkich, gminnych i wspólnych — gminnych komisji leśnych. Skład gminnej komisji leśnej powinien być następujący: przewodniczący — wójt gminy, referent — sekretarz gminy; członkowie 2—3 radnych gminy i leśnik państwowy lub prywatny, mający swoją siedzibę na terenie gminy. Na posiedzenie gminnej ko-

misji leśnej powinien być zapraszany powiatowy instruktor leśnictwa oraz sołtysi tych gromad, na terenie których zamierzone jest prowadzenie pewnych prac leśnych. Do zadań komisji gminnych należałoby: 1) ustalanie metod propagandy zalesiania nieużytków i zagospodarowania lasów drobnej własności, 2) sprawy zagospodarowania lasów gromadzkich, gminnych i wspólnych, 3) przedstawianie wydziałowi powiatowemu projektów rocznych i ogólnych planów zalesiania nieużytków, 4) opieka nad lasami drobnej własności na terenie gminy.

Jednostką organizacyjną wyższego szczebla będzie powiatowy związek samorządowy. Powiatowy związek samorządowy, a w razie stosunkowo niewielkiej ilości nieużytków i lasów drobnej własności, oraz lasów gromadzkich, gminnych i wspólnych — dwa lub więcej związków — powinno zaangażować instruktora leśnictwa, który byłby referentem wydziału powiatowego. Urzędy zaś wojewódzkie powinny dopilnować, by etat tego instruktora leśnictwa był etatem stałym, a nie wstawianym do budżetu tylko dorywczo z roku na rok.

Jeżeli instruktor leśnictwa ma obsłużyć więcej niż jeden powiat, siedziba jego powinna być ustalona przez porozumienie danych wydziałów powiatowych, izby rolniczej i ewent. Urzędu wojewódzkiego. W każdym wydziale powiatowym należałoby utworzyć komisję leśną, niezależną od rolnej. Przewodniczącym tej komisji leśnej powinien być starosta, lub w jego zastępstwie komisarz ochrony lasów, referentem fachowym — instruktor leśnictwa, członkami 3—4 radnych, 2—3 nadleśniczych lasów państwowych lub prywatnych, których siedziba znajduje się na terenie powiatu, oraz kierownik O. T. O. i K. R. Na zebrania powiatowej komisji leśnej powinni być zapraszani inspektor leśnictwa izby rolniczej oraz przewodniczący gminnych komisji leśnych w sprawach, dotyczących ich gmin.

Do zakresu prac wydziałów powiatowych w dziale leśnictwa powinny należeć te sprawy, na rozwój których czynnik społeczny może wpłynąć dodatnio, a zatem:

1. Prowadzenie akcji zalesień nieużytków, a w szczególności:
  - a) inwentaryzacja nieużytków, b) opracowywanie ogólnych i rocznych planów zalesiania nieużytków, c) udzielanie porad fachowych w terenie przy pracach zalesiania nieużytków, d) dozór na gruncie podczas wykonywania prac zalesieniowych i opieka nad zalesionymi terenami.
2. Opieka nad szkólkami, założonymi przez wydziały powiatowe, oraz nad tymi szkólkami prywatnymi, które rozpowszechniają materiał sadzonkowy.

3. Pielęgnowanie i ochrona kultur i zagajników na zalesionych nieużytkach, oraz udzielanie porad drobnej własności leśnej w sprawie pielęgnowania i ochrony zalesień.
4. Pomoc fachowa przy zagospodarowaniu lasów drobnej własności, gromadzkich, gminnych i wspólnych ze szczególnym uwzględnieniem podniesienia ich rentowności i zalesiania zrębów, halizn i płązowin.
5. Oddziaływanie pod kierownictwem izby rolniczej na dostosowanie form władania drobnej własności leśnej do potrzeb racjonalnego zagospodarowania tych lasów (władanie indywidualne, spółkowe, związki celowe itp.).
6. Udzielanie porad fachowych i wskazówek gospodarczych zwłaszcza właścicielom drobnych gospodarstw leśnych, oraz organizowanie wzorowych drobnych gospodarstw leśnych.
7. Współdziałanie z właścicielami lasów i z władzami ochrony lasów w zakresie zwalczania chorób i szkodników leśnych.
8. Informowanie izby rolniczej o potrzebach w dziedzinie leśnictwa na terenie powiatu.
9. Czuwanie nad należyтым zużytkowaniem pomocy gotówkowej i materiałowej, udzielanej przez władze państwowe, izby rolnicze i inne instytucje.
10. Propaganda racjonalnej gospodarki leśnej i zalesiania nieużytków przez urządzenie odczytów, wycieczek, konkursów, pokazów itp.

Kontrolę nad pracą fachową instruktorów leśnictwa w wydziałach powiatowych w dziedzinie leśnictwa powinna sprawować izba rolnicza za pośrednictwem inspektoratu leśnictwa. W tym celu w każdej izbie rolniczej należałoby utworzyć inspektorat leśnictwa, który powinien być organizacyjnie zrównany z innymi wydziałami, gdyż pożądanym jest, by kontakt kierownika inspektoratu leśnictwa z zarządem izby i dyrektorem biura izby był bezpośredni. Poza tym w każdej izbie powinna być utworzona komisja leśna na zasadach ustalonych w regulaminie izby.

Jeżeli chodzi o zakres prac izby rolniczej w dziedzinie leśnictwa, to należy przede wszystkim unikać dwutorowości a więc ustalić zakres tych prac w ten sposób ,aby tymi samymi sprawami nie zajmowały się równocześnie władze ochrony lasów i izba rolnicza. Nie znaczy to oczywiście, by izba nie miała pracować w ścisłym porozumieniu z władzami ochrony lasów. Do zadań izb rolniczych powinno przeto należeć:

1. Organizowanie, ustalanie kierunku i nadzór nad pracami, prowadzonymi przez wydziały powiatowe w dziedzinie leśnictwa.

2. Organizowanie i nadzorowanie zalesiania nieużytków w ramach obowiązujących przepisów.
3. Organizowanie opieki i nadzoru fachowego nad gospodarką w lasach gminnych, gromadzkich i drobnej własności leśnej.
4. Organizowanie akcji zwalczania chorób i szkodników leśnych w kontakcie z Instytutem Badawczym Lasów Państwowych.
5. Propaganda leśnictwa przez wydawanie broszur, ulotek, urządzanie odczytów i kursów w szkołach i organizacjach młodzieży rolniczej.
6. Współdziałanie z władzami państwowymi w urządzaniu kursów dokształcających dla personelu lasów prywatnych, oraz szkolenie tego personelu, w szczególności w zakresie zalesiania nieużytków.
7. Udzielanie pomocy gotówkowej i materiałowej na cele leśnictwa.
8. Organizowanie propagandy racjonalnej gospodarki leśnej, oraz badanie stanu zagospodarowania i potrzeb lasów prywatnych.
9. Organizowanie racjonalnego nasiennictwa i szkółkarstwa leśnego przez :
  - a) kwalifikowanie drzewostanów dla celów produkcji nasion,
  - b) kwalifikowanie i ocenę nasion leśnych,
  - c) propagandę zakładania szkółek leśnych i wyłuszczeni oraz kierownictwo fachowe przy ich zakładaniu.
10. Opiniowanie spraw podatkowych lasów prywatnych i współdziałanie w tym kierunku z władzami skarbowymi, w szczególności przy opracowywaniu okręgów ekonomicznych leśnych, oraz przy kwalifikowaniu gruntów leśnych do podatku gruntowego.
11. Poradnictwo fachowe w lasach większej własności, przeprowadzanie ekspertyz i szacunków lasów.
12. Opiniowanie ustaw i rozporządzeń w zakresie leśnictwa, oraz opiniowanie konkretnych spraw leśnych na żądanie władz ochrony lasów.
13. Współdziałanie z dobrowolnymi organizacjami rolnymi, z władzami rządowymi i samorządowymi we wszystkich sprawach związanych z leśnictwem.

Reasumując powyższe należy stwierdzić, że funkcje spełniane przez samorząd terytorialny i gospodarczy obejmowałyby następujące zasadnicze działy:

1. Propagandę leśnictwa i współdziałanie w szkoleniu personelu fachowego dla lasów prywatnych.
2. Akcję zalesiania nieużytków.

3. Zagospodarowanie lasów gromadzkich, gminnych, wspólnych i lasów drobnej własności leśnej.
4. Nasiennictwo i szkółkarstwo leśne.
5. Zwalczanie chorób i szkodników leśnych.
6. Przeprowadzanie ekspertyz leśnych dla osób i instytucji prywatnych, oraz organizacji społecznych.

Działy te odpowiadałyby celom i charakterowi pracy, do jakiej zostały powołane izby rolnicze.

Wyeliminować natomiast należy z działalności izb rolniczych prowadzenie biur o charakterze zarobkowym, jak np. biur urządzania lasów.

Racjonalne zagospodarowanie lasów większej własności należy pozostawić samym właścicielom lasów i ich zrzeszeniom a sporządzanie planów gospodarstwa leśnego prywatnym biurom leśnym czy też osobom, posiadającym odpowiednie kwalifikacje.

Ogólną kontrolę nad gospodarką w lasach prywatnych sprawować muszą nadal władze ochrony lasów.

Organizacja prac w dziedzinie leśnictwa w wydziałach powiatowych i izbach rolniczych i ich pomyślny rozwój uzależniony jest przede wszystkim od ścisłej współpracy z państwowymi władzami ochrony lasów z jednej strony i z dobrowolnymi organizacjami i zrzeszeniami rolniczymi i leśnymi z drugiej strony.

Przy nowych zadaniach, jakie ustawowo przekazane zostaną izbom rolniczym i wydziałom powiatowym po wejściu w życie noweli do przepisów o ochronie lasów i jakie samo życie im narzuci, konieczną staje się ingerencja czynników rządowych w kierunku tworzenia we wszystkich izbach rolniczych — inspektoratów leśnictwa, a w wydziałach powiatowych — instruktorów leśnictwa.

Interes państwowy wymaga zwrócenia szczególnej uwagi na zalesianie nieużytków i na zagospodarowanie lasów włościańskich.

Przy utrzymywaniu tych lasów w ciągłej wydajności produkcyjnej i podnoszeniu ich stanu zagospodarowania zapewnią one większą dochodowość gospodarce małej własności. Nie ulega przeto wątpliwości, że nie tylko władze państwowe, lecz również samorządowe tymi sprawami co raz więcej powinny się interesować i dla urzeczywistnienia wymienionych w niniejszym artykule postulatów organizacyjnych leśnictwa, tak izby rolnicze, jak i wydziały powiatowe powinny znaleźć potrzebne środki finansowe.